

Právo Európskej únie a Európska občianska iniciatíva

Európska integrácia viedla k vytvoreniu organizácií, ktoré sa vyznačujú rozsiahlym inštitucionálnym aparátom vybaveným právomocami, definovanými v právnom rámci, ktorý predstavuje súhrn zmlúv, právnych noriem a právnych predpisov, v ktorom je zahrnutá celá legislatíva. Špecifikum vzniku tohto práva spočíva v prenesení časti svojej zákonodarnej právomoci členskými štátmi na nadnárodné inštitúcie, ktoré vydávajú právne normy nadradené právnemu systému členských štátov. Z toho vyplýva, že kde končí pripravenosť členských štátov vzdať sa časti svojej právomoci v oblasti práva, tam končí európska integrácia. Európske právo (aquis) je systém právnych noriem Európskych spoločenstiev, právnych noriem Európskej únie a noriem neprávneho charakteru, na základe ktorého je dosiahnutý súčasný stav európskej integrácie, člení sa na právo komunitárne a úniové. Medzi základné všeobecné právne zásady práva Európskej únie patria najmä zásada subsidiarity a proporcionality, zásada ochrana ľudských práv, zásada právnej istoty, zákaz diskriminácie a zásada transparentnosti.

Európska občianska iniciatíva – právny základ

Lisabonská zmluva, vytvorenie inštitútu Európskej občianskej iniciatívy (EOI), pomocou ktorej môžu právny rámec Európskej únie meniť priamo občania Európskej únie, čím sa Európska únia snaží posilniť demokraciu a umožniť občanom podieľať sa priamo na legislatívnom procese Únie.¹

Inštitút Európskej občianskej iniciatívy bližšie upravuje Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady č. 211/2011 o iniciatíve občanov prijaté 16. februára 2011. Obyvatelia Európskej únie môžu vyzvať Európsku komisiu k predloženiu legislatívneho návrhu vo veciach, o ktorých sa domnieva, že na účely uplatňovania zmlúv je potrebný právny akt Únie.²

¹ *Európska občianska iniciatíva*. 2011. Dostupné na internete : <http://www.euractiv.sk/buducnost-eu/zoznam_liniek/europska-obcianska-inciativa-000280>

² Zmluva o Európskej únii podľa Článku 11 odsek 4

Iniciatívu musí podporiť najmenej jeden milión občanov Európskej únie z minimálne 1/4 členských štátov. V každej členskej krajine je presne stanovený minimálny počet podpisov, ktoré sa musia vyzbierať. Pre Slovenskú republiku tento minimálny počet predstavuje 9750 podpisov. Minimálne počty pre jednotlivé členské štáty Európskej únie sú odvodené od počtu poslancov Európskeho parlamentu zvolených v každom členskom štáte, vynásobeného číslom 750. Nariadenie prísne dbá na ochranu osobných údajov signatárov a stanovuje sankcie v prípade porušenia tejto ochrany. Ukladanie sankcií organizátorom za porušenie nariadenia zabezpečujú členské štáty a to v prípade, ak ide o nepravdivé vyhlásenia poskytnuté organizátormi a podvodné použitie údajov.³

Proces realizácie Európskej občianskej iniciatívy pozostáva z viacerých na seba navzájom nadväzujúcich krokov. Prvým je zostavenie tzv. občianskeho výboru, ktorý tvorí minimálne sedem občanov s trvalým pobytom v minimálne siedmych členských štátoch, ktorí dovŕšili vek potrebný na hlasovanie do Európskeho parlamentu. Spomedzi organizátorov je potrebné určiť zástupcu a náhradníka, ktorí komunikujú s inštitúciami Únie. Z dôvodu snahy o posilnenie občianskeho charakteru iniciatívy sa do minimálneho počtu členov potrebných na vytvorenie občianskeho výboru nezapočítavajú organizátori, ktorí sú poslancami Európskeho parlamentu. Pred začiatkom zbierania vyhlásení o podpore navrhovanej iniciatívy občanov od signatárov musia organizátori túto iniciatívu zaregistrovať v Komisii.

Organizátori môžu spresniť a podrobnejšie rozpracovať predmet a cieľ navrhovanej iniciatívy občanov a taktiež predložiť návrh právneho aktu.⁴ Sú zároveň povinní pravidelne aktualizovať informácie o zdrojoch podpory a financovaní navrhovanej iniciatívy. Do dvoch mesiacov od doručenia informácií Komisia registruje navrhovanú iniciatívu za predpokladu, že bol vytvorený občiansky výbor; navrhovaná iniciatíva nie je mimo rámca právomocí Komisie predložiť návrh právneho aktu Únie na účely vykonávania zmlúv; navrhovaná iniciatíva občanov nepredstavuje zjavné zneužitie práva, nie je zjavne nepodstatná alebo šikanujúca; navrhovaná iniciatíva občanov nie je zjavne v rozpore s hodnotami Únie.⁵ Na overenie správnosti a dodržania podmienok má Komisia dva mesiace. V prípade zamietnutia registrácie je Komisia povinná informovať o dôvodoch zamietnutia.

Ak iniciatíva spĺňa všetky podmienky pre registráciu, začína sa zber podpisov počas obdobia maximálne 12 mesiacov, kedy občania jednotlivých štátov môžu túto iniciatívu

³ JANČUŠOVÁ, J. 2012. *Európska občianska iniciatíva*. 2012. Dostupné na internete : <http://www.pulib.sk/elpub2/FF/Chovanec3/pdf_doc/politologia/10.pdf>

⁴ *Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č.211/2011*. Príloha II, Informácie, ktoré sa požadujú pri registrácii navrhovanej iniciatívy občanov.[online]. 2011.

⁵ *Nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č.211/2011*. Článok 4, Registrácia navrhovanej iniciatívy občanov. [online]. 2011

podporiť, a to elektronicky alebo papierovou formou. Organizátori sú zodpovední za zozbieranie vyhlásení o podpore od signatárov, pričom možno použiť iba vzorové formuláre. Informácie uvedené vo formulári musia byť totožné s informáciami v registri. Elektronický systém zberu musí spĺňať určité technické a bezpečnostné parametre tak, aby elektronický formulár mohli vyplniť iba fyzické osoby a aby sa zamedzovalo zneužitiu zozbieraných údajov. Za týmto účelom musí byť elektronickému systému vydané osvedčenie v členskom štáte, v ktorom sa budú údaje elektronicky zbierať a uchovávať. Po uplynutí dvojročnej lehoty od registrácie občianskej iniciatívy sú dotknuté osoby oprávnené požiadať o odstránenie osobných údajov z registra.

Samotná kontrola platnosti podpisov je ponechaná na jednotlivé štáty a ich príslušné orgány. Názvy a adresy príslušných orgánov musia byť oznámené Komisii, ktorá následne zverejní ich zoznam. Lehotou overenia platných vyhlásení o podpore sú tri mesiace.⁶ Na základe tohto overenia vydajú členské štáty organizátorom osvedčenie, ktorým potvrdia počet platných vyhlásení o podpore za daný členský štát. Po získaní dostatočného počtu osvedčení od členských štátov môžu organizátori predložiť iniciatívu občanov Komisii, ktorá v trojmesačnej lehote uverejní iniciatívu občanov v registri; prijme organizátorov na vysvetlenie iniciatívy občanov; vypracuje právne a politické závery o iniciatíve občanov, prípadne opatrenia, ktoré má prijať spolu s ich odôvodnením; poskytne organizátorom možnosť prezentovať iniciatívu na verejnom vypočutí organizovanom v Európskom parlamente, ktorého sa zúčastňujú Komisia, Európsky parlament a v prípade potreby aj iné inštitúcie a orgány Únie.⁷

Na základe úspešného splnenia vyššie uvedených krokov môže Komisia začať legislatívne konanie vyplývajúce z európskej občianskej iniciatívy. Právo iniciatívy však zostáva u Komisii, ktorá nemusí predložiť po každej občianskej iniciatíve legislatívny návrh.

Komisia môže prijať doplnenia a zmeny príloh k nariadeniu prostredníctvom delegovaných aktov. Tieto právomoci prijímania delegovaných aktov sú udeľované Komisii na neurčitý čas a hneď po prijatí takéhoto aktu Komisia delegovaný akt oznámi Európskemu parlamentu a Rade. Európsky parlament a Rada môžu delegovanie právomoci kedykoľvek odvolať pričom tá inštitúcia, ktorá spustila rozhodovanie, či delegovanie právomocí odvolať, informuje druhú inštitúciu a Komisiu vo vhodnom čase pred prijatím konečného rozhodnutia. Taktiež inštitúcia uvedie delegované právomoci, ktorých by sa odvolanie týkalo a

⁶ *Európska občianska iniciatíva*. [online]. 2011.

⁷ *Nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č.211/2011*. Článok 10, Postup posudzovania iniciatív občanov Komisiou. [online]. 2011

možné dôvody odvolania. Ak sa rozhodne o odvolaní, ukončí sa delegovanie právomocí. Rozhodnutie nadobúda účinnosť buď okamžite alebo dátumom, ktorý sa v ňom uvádza. Platnosť účinných delegovaných aktov rozhodnutím nie je dotknutá. Rozhodnutie sa uverejňuje v Úradnom vestníku Európskej únie a voči delegovanému aktu je možné vzniesť námietku.⁸

Európska občianska iniciatíva má s ohľadom na to, aký rozsah otázok ňou môže byť riešený, obrovský politický a legislatívny potenciál. Do legislatívnej pôsobnosti Komisie totiž patrí predkladanie návrhov na zmeny a doplnenia zakladajúcich zmlúv Európskej únie, ako aj predkladanie návrhov, nariadení, smerníc a ďalších právnych aktov Európskej únie. Napriek tomuto silnému postaveniu skrýva praktická realizácia občianskej iniciatívy viaceré obavy.

Európska občianska iniciatíva v praxi

Európska komisia si 9. 4. 2013 pripomenula prvé výročie spustenia nového nástroja participatívnej demokracie pre občanov EÚ s názvom Európska občianska iniciatíva (EOI). Za jej zrodom stál aj podpredseda EK Maroš Šefčovič, ktorý prvý rok fungovania tohto projektu považuje za úspešný, aj keď s určitým obmedzením. Výhody a nevýhody po prvom roku fungovania EOI boli oficiálne prezentované počas spoločnej konferencie EK, Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru (EHSV) a Výboru regiónov spolu so zástupcami občianskej spoločnosti na pôde EHSV. Počet občianskych iniciatív postupne narastá, ich organizátori zbierajú podpisy naprieč štátmi EÚ a zároveň s tým sa zjavujú aj určité nedostatky či technické problémy, ktoré Komisia podrobne sleduje. Za prvý rok je 25 navrhnutých iniciatív, z ktorých 16 už bolo registrovaných a z nich 14 je už vo fáze zbierania podpisov.

Návrhy, s ktorými prichádzajú organizátori iniciatív, sa týkajú každodenného života občanov," konštatoval Šefčovič. Ide o návrhy na zlepšenie kvality a financovania vzdelávania, sú tam iniciatívy na ochranu zvierat a životného prostredia, právo občanov EÚ voliť v štátoch, do ktorých sa presťahovali alebo právo všetkých ľudí na vodné zdroje. Iniciatíva na ochranu zdrojov vody zatiaľ ako jediná prekročila hranicu jedného milióna zozbieraných hlasov. V prípade iniciatívy "Let Me Vote" (Nechajte ma voliť) ide o záujmy 14 miliónov občanov EÚ, ktorí sa presťahovali z rodnej krajiny do iného štátu únie a súčasné právne predpisy im nedovoľujú voliť a byť tak súčasťou prirodzeného demokratického procesu. Aj pod tlakom

⁸ *Nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č.211/2011. Článok 10, Postup posudzovania iniciatív občanov Komisiou. [online]. 2011.*

tejto iniciatívy sa názory mnohých politikov menia a občania majú šancu vydobýť si svoje právo. 14. januára 2013, akceptovala Európska komisia európsku občiansku iniciatívu za základný príjem, čím umožnila spustenie jednoročnej kampane vo všetkých krajinách Európskej Únie. Pred 14. Januárom 2014, musíme osloviť 500 miliónov obyvateľov Európskej Únie a zozbierať jeden milión podpisov z minimálne 7 členských štátov EU. 15 členských štátov sa už k iniciatíve pripojilo. Ak z 500 miliónov obyvateľov Európskej Únie zozbierame jeden milión podpisov, Európska Komisia bude musieť podrobne preskúmať našu iniciatívu a zvolať verejné prednesenie v Európskom Parlamente. (Pre priblíženie aktivít v rámci Európskej občianskej iniciatívy ponúkame v tabuľke 1 a 2 je zoznam prebiehajúcich a nedokončených iniciatív.)

Záver

Všetky problémové aspekty budú predmetom revízie EOI, ktorá sa uskutoční v roku 2015, rok po zostavení novej Európskej komisie. Na základe doterajších poznatkov, revízia tohto nástroja povedie k jeho administratívne ako aj technickému zjednodušeniu. Tak, aby sa organizátori nových legislatívnych iniciatív mohli zamerať iba na svoj projekt a neriešiť určité technické či softvérové nedostatky, ktoré sa teraz zjavujú.

Medzi pozitíva európskej občianskej iniciatívy nepochybne patrí skutočnosť, že sa jedná o priamy nástroj demokracie a teda priamu možnosť zmeny právneho rámca Európskej únie občanmi. Podľa slov slovenského komisára Šefčoviča je Európska občianska iniciatíva doplnkom participatívnej demokracie k tradičnej reprezentatívnej demokracii. Je to úplne nový nástroj, ktorý dostávajú občania k dispozícii a bude záležať, len na nich, s čím sa budú obracať na európske inštitúcie. Máme k dispozícii právo zasahovať do zmien v právnom rámci Európskej únie. Je len na nás ako toto právo využijeme.

Tabuľka 1 Prebiehajúce iniciatívy

Názov	Dostupné jazyky	Dátum registrácie	Koniec lehoty na zber vyhlásení
<u>Teach for Youth -- Upgrade to Erasmus 2.0</u>	<u>EN*</u>	17/06/2013	17/06/2014
<u>ACT 4 Growth</u>	<u>EN*</u>	10/06/2013	10/06/2014
<u>Let me vote</u>	<u>FR*</u> <u>DEITESELNLENLVPTSVL</u> <u>T</u>	28/01/2013	28/01/2014
<u>Zastavme Ekocídu v Európe: Občianska iniciatíva za práva Zeme</u>	<u>EN*</u> <u>ETDENLFRPLLTROELMT</u> <u>PTHUESITLVBGSVFISKC</u> <u>SHR</u>	21/01/2013	21/01/2014
<u>Nepodmienený základný príjem (NZP) – preskúmanie cesty k emancipačným podmienkam sociálneho zabezpečenia v EU</u>	<u>EN*</u> <u>DEHUFRBGSVITPTSLDA</u> <u>NLFIESCSROSKE</u>	14/01/2013	14/01/2014
<u>Single Communication Tariff Act</u>	<u>EN*</u> <u>BGCSDANLETFIFRDEHU</u> <u>GAITLVLTPLROSKSLESS</u> <u>VMTPTEL</u>	03/12/2012	03/12/2013
<u>"30 km/h - making the streets liveable!"</u>	<u>EN*</u> <u>DEESFIFRITNLSVSLPLEL</u> <u>CSHUET</u>	13/11/2012	13/11/2013
<u>European Initiative for Media Pluralism</u>	<u>EN*</u> <u>FRITRONLHUESBGDEPT</u>	05/10/2012	01/11/2013 **
<u>Central public online collection platform for the European Citizen Initiative</u>	<u>EN*</u>	27/08/2012	01/11/2013 **
<u>Pozastavenie Klimaticko-energetického balíka EU</u>	<u>EN*</u> <u>CSPLHUETITDEDALVBG</u> <u>ESFIFRLTNLPTSKSLROE</u> <u>LMT</u>	08/08/2012	01/11/2013 **
<u>Pour une gestion responsable des déchets, contre les incinérateurs</u>	<u>FR*</u>	16/07/2012	01/11/2013 **
<u>Za kvalitné európske vzdelanie</u>	<u>EN*</u>	16/07/2012	01/11/2013

<u>pre všetkých</u>	<u>FRITPLESDEHUGAELETS</u> <u>VROLTPTNLBGDAMTFIS</u> <u>LLVCSSK</u>		**
<u>Stop vivisection</u>	<u>EN*</u> <u>ITFRDEESPTNLPLDAETF</u> <u>IGALVLTSKSLSVBGROE</u> <u>LHUMTCS</u>	22/06/2012	01/11/2013 **
<u>Jeden z nás</u>	<u>IT*</u> <u>ENFRDEESROPTLTHUSL</u> <u>PLELDALVCSSKFISVET</u> <u>NLBGMTHR</u>	11/05/2012	01/11/2013 **
<u>Voda a sanitácia sú ľudské práva! Voda je verejný statok, nie tovar!</u>	<u>EN*</u> <u>NLFRDEESITSVROCSBG</u> <u>DAELETFIGAHULTLVMT</u> <u>PLPTSKSL</u>	10/05/2012	01/11/2013 **
<u>Fraternité 2020 - Mobilita. Pokrok. Európa.</u>	<u>EN*</u> <u>FRDECSITBGDAESLTHU</u> <u>NLPLPTROSKSLFISVMT</u> <u>ELGAETLV</u>	09/05/2012	01/11/2013 **

Zdroj: <http://ec.europa.eu/citizens-initiative/public/initiatives/ongoing>

Tabuľka 2 Nedokončené iniciatívy

Názov	Dostupné jazyky	Dátum registrácie	Vzatá späť dňa
<u>Kündigung</u> <u>Personenfreizügigkeit Schweiz</u>	<u>DE*</u>	19/11/2012	04/02/2013
<u>End Ecocide in Europe: A</u> <u>Citizens' Initiative to give the</u> <u>Earth Rights</u>	<u>EN*</u> <u>NLDEET</u>	01/10/2012	21/01/2013
<u>Let me vote</u>	<u>FR*</u> <u>ENNLDEESITLVLTVELP</u> <u>T</u>	11/05/2012	29/01/2013
<u>Smernica EU o životnej pohode</u> <u>dojnic</u>	<u>EN*</u> <u>FRLVESCSELSKITDANLF</u> <u>IDEPL</u>	10/05/2012	20/07/2012
<u>Single Communication Tariff</u> <u>Act</u>	<u>EN*</u> <u>FRITESDEBFIGAROC SH</u> <u>UDASLNLLVPLETLTSK</u>	10/05/2012	03/12/2012

Zdroj: <http://ec.europa.eu/citizens-initiative/public/initiatives/obsolete>